

KLM Vogelvlucht

Registered by Australia Post — Publication No. NBP3783.

Uitgave voor Australië en Nieuw Zeeland van de Koninklijke Luchtvaartmaatschappij N.V.

Editors:
Frithjof Sterrenburg
Jose Sterrenburg

Editorial address:
Vogelvlucht, c/o KLM,
G.P.O. Box 4095,
Sydney 2001, N.S.W.
Australia

Layout:
Pieter Dillen

This publication is issued four times per year in the months of MARCH/JUNE/SEPTEMBER and DECEMBER for the Dutch community living in Australia and New Zealand.

Although the information and prices given in this magazine are believed correct at the time of publication, their accuracy cannot be guaranteed and they should not be regarded as binding for KLM or its agents.

KLM OFFICES:
AUSTRALIE:
Sydney N.S.W. 2000
5 Elizabeth Street,
Tel: 233 6255
Melbourne VIC. 3000
80 Collins Street,
Tel: 654 5111

For reservations & information outside Sydney & Melbourne telephone:

Adelaide: 008-331111
Brisbane: 008-221102
Canberra: 008-122002
Darwin: 008-331111
Hobart: 008-331111
Perth: 008-331111

NEW ZEALAND
Auckland
P.O. Box 3538
Wellington
c/- Air New Zealand,
Private Bag, Te Aro,
and the offices of Air
New Zealand.

From Dec. 10th, 1989 to Febr. 11th, 1990 a unique collection of miniatures is on display in the Catharijne Convent, Utrecht. If you are in the Netherlands during that period and are interested in art, this is a chance in a lifetime: miniatures are only very rarely on display and it's very unlikely you'll see so many of them ever again! The Museum Catharijne Convent gave us permission to illustrate one of the exhibits for our winter issue.

Merry Christmas and a Happy New Year!

On behalf of KLM we extend our best wishes to all Vogelvlucht readers and we hope the last decade of this century will have a happy start for us all.

Friesland feature

In this issue, the main theme is Friesland, an excellent destination during your holiday in the Netherlands. If you agree after reading the stories we collected while touring the province, lots of practical information on Friesland is available just for the asking, see elsewhere in this issue.

Main events in 1990

Two events planned for 1990 will attract very large crowds and if you plan to visit them we strongly advise you to make enquiries well in advance of your visit. The first is Sail 90. Over 4 million visitors are expected and to cope with them several measures have been taken. Sail 90 is held from Aug. 9 to 14, 1990 and the number of locations is larger than it was last time. Special parking-lots at the periphery of Amsterdam, shuttle bus services and pedestrian routes are some of the measures taken to avoid congestion.

The second event is the Van Gogh commemoration. There are TWO major exhibitions (Kroller-Muller museum and Van Gogh museum), several smaller exhibitions, theatre and ballet performances and a film festival. The period is March 30 to July 29, 1990, during which up to 1.5 million visitors are expected. Visits must be scheduled in advance by the organisation: when you buy a ticket you'll hear which day you can come. So enquire before you go or ask friends over here to assist you!

Merchant marine, anyone?

Captain Lucas Lindeboom wrote us with a request for assistance, which we gladly give. A few years ago he founded the Maritieme Stichting Koopvaardij Historie van de Oost-Indien to try and recover as much data about the Dutch Merchant Marine in the East Indies as possible. There must be many people interested in this subject now living "down under". If you are, if you served with KPM, have old pictures or stories to tell, contact Captain Lucas Lindeboom, Overboschlaan 48, 3722BM Bilthoven.

The Foundation has also begun publishing books on the KPM ships and by the time you read this there will be two volumes in the series.

Odoorn - Where The World Dances

In the September issue of Vogelvlucht, many readers must have been wondering what copy accompanied those beautiful pictures on Page 6.

Our sincerest apologies... computers are not perfect after all!

So to put you in the picture, here it is.

The groups, from such diverse countries as Yugoslavia, the United States, Turkey and Scotland, are absolutely first-rate and recognized as such in their own country as well.

— the second is the unique atmosphere of it all. Especially in the days preceding the weekend, most spectators are locals. That, together with the rural Drenthe mood of Odoorn, ensures a beautiful contrast with the "exotic" performers in their traditional costume!

But above all, you'll like the spirit of friendship this festival is meant to promote. It's really there to feel and see as dark-coloured performers in "wild" costume stroll through the village hand in hand with two flaxen-haired Odoorn kids!

Wilt u uw eventuele adresverandering op deze coupon vermelden? Boven het oude adres daaronder het nieuwe, en graag het nummer dat boven uw naam op de adresstrook staat (Referentie nummer) vermelden. Als u dit blad liever niet beschadigt, kunt u een briefje zenden. Wilt u dan wel het adresbandje meesturen?

REFERENTIE NO./REFERENCE NO.:
OUD ADRES/OLD ADDRESS

Naam/Name
Straat/Street
Plaats/Suburb
Postcode

JUISTE NAAM en NIEUW ADRES/
CORRECT NAME and NEW ADDRESS

Naam/Name
Straat/Street
Plaats/Suburb
Postcode

Misschien heeft u een vriend of kennis die ook graag regelmatig VOGELVLUCHT zou willen ontvangen? Stuur volledig adres aan:
COUPON ADDRESSEREN:
VOOR AUSTRALIA: KLM Royal Dutch Airlines
G.P.O. Box 4095
SYDNEY N.S.W. 2001
VOOR NEW ZEALAND: KLM Royal Dutch Airlines
P.O. Box 3538
AUCKLAND

Miniatures in Utrecht

As announced in the previous issue, a unique collection of miniatures from the Middle Ages will be on display in the Catharijne Convent, Utrecht, from Dec. 10, 1989 to Febr. 11, 1990. Our cover, reproduced on this page, brings you some of the Christmas atmosphere as depicted by the artist we only know as "The Assumption Master" in the last quarter of the 15th century. This is one of the eleven full-page miniatures in what must be the most richly decorated manuscript from the Northern Netherlands that has survived of that period: the Breviary of Beatrijs van Assendelft.

Exceptional opportunity

The exhibition offers an exceptional opportunity: it's very unlikely you'll see over a hundred miniatures ever again. Some of the manuscripts shown have never been exhibited before. Over 50 museums, libraries and private collectors in Europe and the United States have cooperated for this exhibition. Both the exhibition and an international congress organised by the University of Utrecht tie in with another important event in this field of art studies: the publication of a standard work on miniatures from the Northern Netherlands. This is the outcome of over 20 years of research

by Professor James H. Marrow of the University of California, Berkeley.

The importance of miniatures

Miniatures are not only beautiful, they are also culturally important for several reasons. They show styles of decoration and because they are sometimes very informal, they often give us a better understanding of the mood of those times than the "solemn" paintings made for the churches or wealthy individuals. And for the period in question, practically no large paintings have survived, so that the miniatures are our only source of information.

It is known that famous painters like Jan van Eyck learned their craft while painting miniatures, but the authors of the delightful pictures shown in Utrecht are not known. That is also true for the other picture shown on this page, which is from another famous manuscript called the Book of Hours of Katharine of Cleves. It shows a lady giving alms and the lady might be Katharine herself.

Of course the 17th-century Dutch painters are always heavily emphasized, but 200 years earlier Dutch painters were already sufficiently renowned to be called to the courts of France. Here is your chance to see some of their work!

Aldfaers Erf Route:

Elsewhere in this issue

You'll find a description of the "Klokkes-toelen routes", ideal subjects for a biking tour. Here's another suggestion, which you can easily do in a day. In fact, you can combine it with visits to Makkum and Workum, both highly recommended.

How to do

Aldfaers Erf means "the heritage of our ancestors". In four tiny Frisian villages, beautifully restored homes and workshops take you back to the atmosphere of the Frisian countryside as it was at the beginning of the century. All are maintained by a foundation and although there is some sponsoring, most of the work is done on a purely voluntary basis.

A ticket that gives admission to all the sights on the route is available at any of the attractions that form part of it. Any additional information you might want to have about the Aldfaers Erf route: phone 05158-1736 or 05157-5681. There is no fixed order and you can start anywhere. The Aldfaers Erf route is open from April 1 to November 1 Mondays through Saturday from 09.00 to 17.00 hrs; on Sundays from 10.00 to 17.00 hrs. There are several restaurants on the way and you might end by visiting Workum (which will be briefly covered here although it does not form part of the tour), which is really worth it and has quite a few good restaurants where you could have dinner after having worked up a nice appetite.

On your way!

The inset gives you an indication of the area and I will describe some of the impressions gained during the tour in a more or less random order.

PIAAM

Don't ask me what the name means, it certainly has nothing to do with nightwear! Very small and very picturesque, Piaam has the "Fûgelhûs" or Bird House, a collection of 200 different birds from the area.

You'll doubtlessly see several of them during your trip! There is also a slide presentation on the nature reserves along the coast between Makkum and Workum. You can have a nice panoramic view of these in several places from the dike. The restaurant "Nynke Plaets" is a magnificent restoration job.

Allingawier

The church is no longer in use as such but gives a multi-screen slide show called "The Creation", which tells the story of the world and is the work of top professionals.

In the Meermin bakery annex coffee shop the authentic Frisian "drabbelkoeken" are made. Although you can look at the process, the

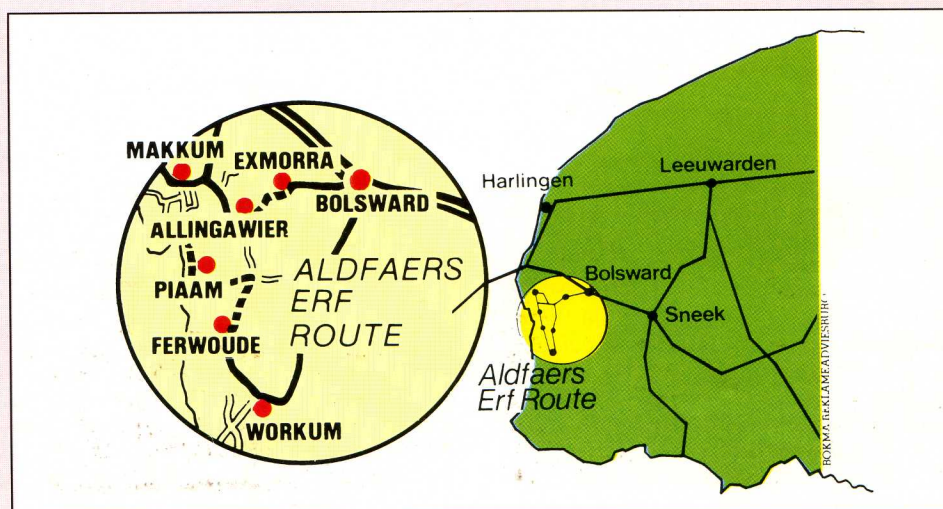
Scenery along the route

recipe is highly complex and a well-kept secret! However, you can buy these crunchy delicacies and if you have a sweet tooth you'll certainly like them.

A painter's workshop, a smithy and for contrast: both a labourer's dwelling and a rich farm from the early 18th century are other sights in this village of 27 inhabitants.

Exmorra

You may wonder at the combination of a grocery and a school, but this is really authentic. Both are simply delightful and if you went to school in a small village some 50 years ago you will recognise many things such as the "leesplankje", "wandplaten" and some of the books.

Old-Fashioned Friesland

What we thought especially interesting: the miniature articles of clothing made for the sewing-classes. On them, the mistress wrote what she thought of the work and if you read the comments it's just like she wrote them for **you**, not for the kids!

There's more at this location: a shoemaker's workshop, and the Frisian Agricultural Museum.

Ferwoude

Combine a beautiful farm, a complete carpenter's workshop and the fascinating personality of Inne Rinkes Feenstra, master-carpenter of long ago, and you'll be pleasantly occupied for quite a while. If you know anything about construction, look at the amazing drawings the mainly self-taught carpenter made.

Workum

Workum (Warkum in Frisian) is too good not to include in the trip. It's one of the eleven

Frisian cities and is truly "gezellig", with nice shops too. Two things not to miss;

— the collection of paintings by Jopie Huisman. We discussed this fascinating rag-and-bone man some years ago and Jopie's paintings of ordinary (and often decrepit) objects are now generally regarded to belong to the best of contemporary Dutch painting. Although he is self-taught, his craftsmanship is remarkable. A book showing many reproductions has also been published.

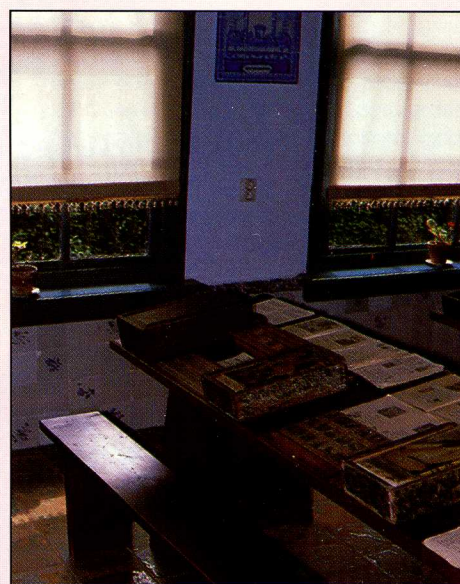
— the church and graveyard. In the latter, try to find the grave of Mr. Van Sinkel (of the famous old-fashioned rhyme) and inside the church look at the unique "Guild Biers", which were used for burial of Guild members. Now if you pick a fine day and bring your best mood, you'll have a super trip. And perhaps you will discover too, that the Frisians are among the most friendly and communicative people on earth. As we said after our trip: "ze kletsen je de oren van je hoofd!"

No canvas bags for books, but decorated boxes.

This is what a real "drankorgel" looks like

Tiny school looks cosy, note leesplankje!

How to make "drabbelkoeken"

Inside carpenter's shop

Farmer's living-room

Guild Biers in Makkum

Twée Onvergetelijke Friese Vrouwen:

Nynke En Afke

In 1979 overleed op 93-jarige leeftijd Ale Feenstra. Zelf geen beroemdheid, haalde Ale bij zijn verscheiden toch de pers: hij was de laatste overlevende van het gezin dat vereeuwigd werd als AFKE'S TIENTAL. Sinds dit boek met zijn mooie illustraties van Cornelis Jetses ruim 80 jaar geleden verscheen, zijn vele generaties ermee opgegroeid en mag het tot de klassieken van de jeugdliteratuur worden gerekend.

Us Mem verdiende een standbeeld

Zelfs tientallen jaren nadat we het boek voor het laatst lazen, staan de figuren ons nog in het geheugen geprent. We zien de twee kleine zusjes na schooltijd hun twaalf naadjes breien, de oudste zus, die al in de grote stad dient, maakt met een stukje hamzwoerd het hele gezin gelukkig en wilde Klaas komt thuis met een warme schort voor Mem, zelf gekocht van zijn opgespaarde petroleumcenten. Alsof we er zelf bij waren herinneren we ons de zorgen maar ook de warmte van dit hechte gezin, op een paar vierkante meters groot-gebracht door heit met een loon van 9 centen per uur en us mem "die alles kon". Vooral die vrouw verdiende een standbeeld en uiteindelijk kreeg ze dat ook.

In Waga, een klein plaatsje onder Leeuwarden, waar het gezin Feenstra destijds woonde, zijn Afke en haar tiental vereeuwigd.

Op zoek naar de schrijfster

Zo veel we wisten van Afke en haar tiental, zo weinig was ons bekend over Nynke van Hichtum, de schrijfster. Op zoek naar gegevens kwamen we terecht in Leeuwarden, in een prachtig gerestaureerde stins waar nu het Fries Letterkundig Museum en Dokumentatiecentrum gevestigd is (Grote

Kerkstraat 28). Hier worden handschriften, brieven, foto's en andere documenten van Friese schrijvers en dichters verzameld en geexposeerd. Conservatrice Tineke Steenmeijer geeft informatie over de Friese letter-

kunde vanaf 1800.

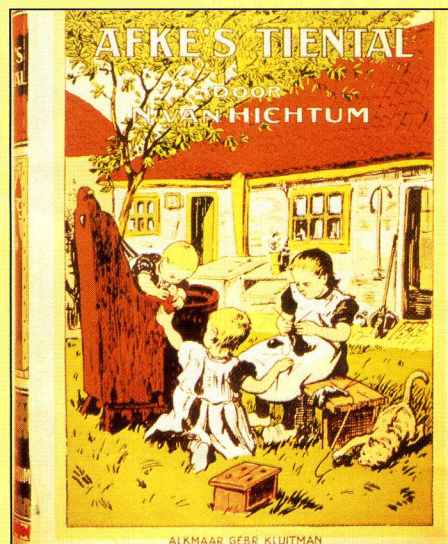
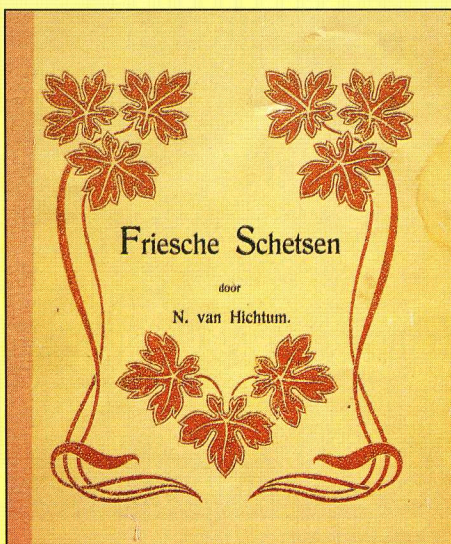
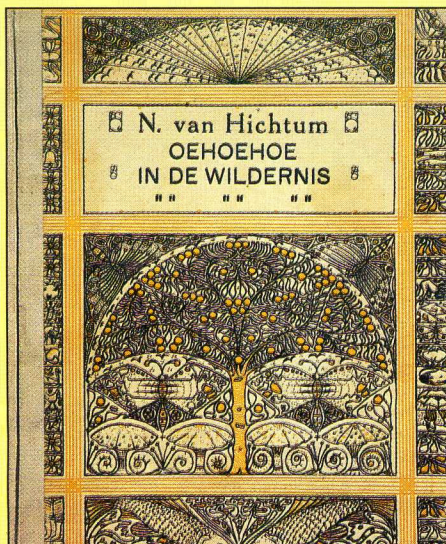
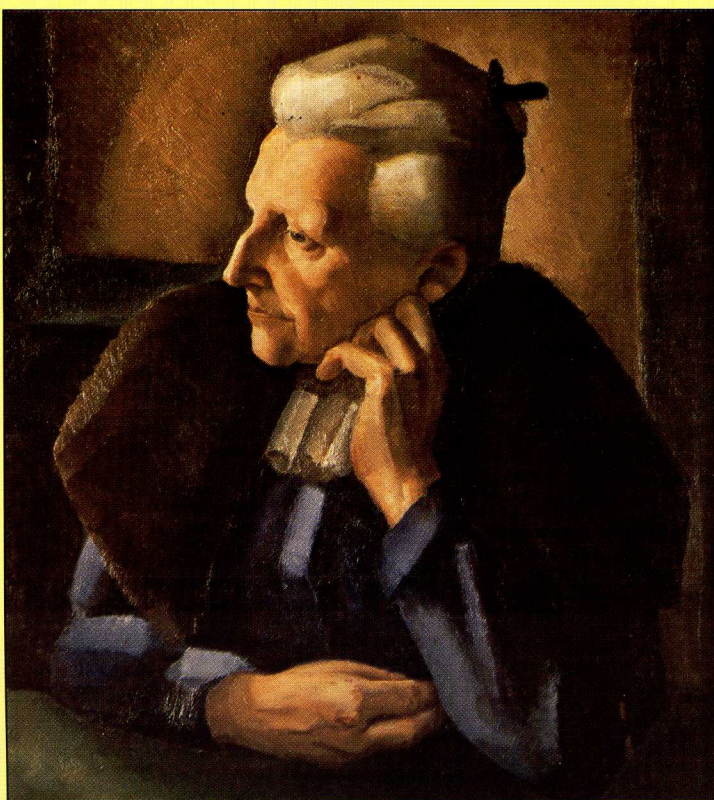
Belangrijk onderdeel van het museum is een permanente tentoonstelling over de familie Troelstra, met als hoofdfiguur mr. Piter Jelles, een van de oprichters van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij en van 1897 tot 1925 lid van de Tweede Kamer. Tot onze verbazing troffen we hier ook Nynke van Hichtum aan, die niemand anders bleek te zijn dan mevrouw Troelstra!

Nynke van Hichtum

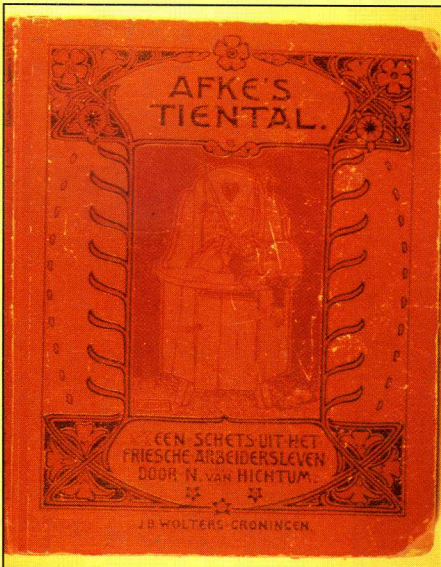
Nynke van Hichtum is de schrijversnaam van een domineesdochter uit het Friese Nes: Sjoukje Bokma de Boer die in 1888 trouwde met Troelstra.

Haar pad ging niet over rozen want ze had een zwakke gezondheid en een fanatieke echtgenoot. Vanwege zijn "rode sympathieën" kon hij in de advocatuur zijn brood niet meer verdienen en moest zelfs een gevangenisstraf uitzitten. Tijdens die episode, toen het er financieel niet rooskleurig uitzag, schreef Nynke het beroemd geworden boek "Afke's Tiental".

De oudste dochter van het gezin Feenstra uit Waga diende bij haar en zij vertelde veel over de toestanden in haar ouderlijk huis. Deze verhalen raakten de schrijfster diep en haar bewogenheid wist ze op papier voelbaar te maken.

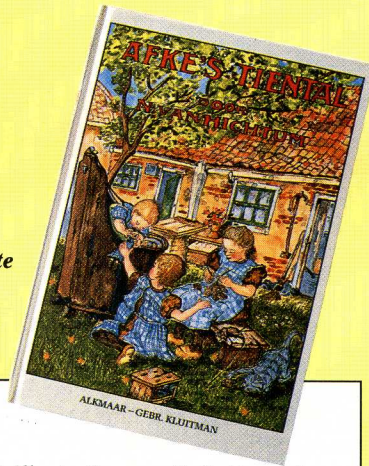

Foto's: Fries Letterkundig Museum

Het boek heeft een happy end maar voor de schrijfster liep het anders. Troelstra vond een nieuwe liefde en Nynke moest met haar beide kinderen verder. Ze bleef schrijven, vooral in de vorm van verhalen en navertellen van verhalen uit alle delen van de wereld. Op latere leeftijd kwamen de herinneringen aan haar geboortestreek weer naar boven en schreef ze nog een paar Friese boeken die spelen in de Dongeradelen: Schimmels voor de Koets, Drie van de oude plaats en Jelle van Sipke Froukjes (nu alle drie uitverkocht). In het museum staan we even stil voor het prachtige schilderij dat Jelle Troelstra van zijn moeder maakte: een milde oude dame met een peinzende blik

*De meest recente
uitgave van de
Gebr. Kluitman*

Afke's Tiental

De Friese uitgave "De Tsjien fan Martens Afke" met illustraties van T. Bottema is verkrijgbaar bij De Friese Pers Boekerij, Postbus 619, 9200 AP Drachten, prijs Dfl. 18,90. De vijftigste druk van de Hollandse versie is als jubileum-uitgave tot stand gekomen in het kader van het 125-jarig bestaan van Uitgeverij Kluitman, Postbus 231, 1700 AE Heerhugowaard. De illustraties zijn van J.H. Isings, de prijs Dfl. 12,50. Het boek is in de jaren dertig ook in het Engels vertaald (Afke's Ten), de laatste uitgave was een Penguin-editie uit 1953.

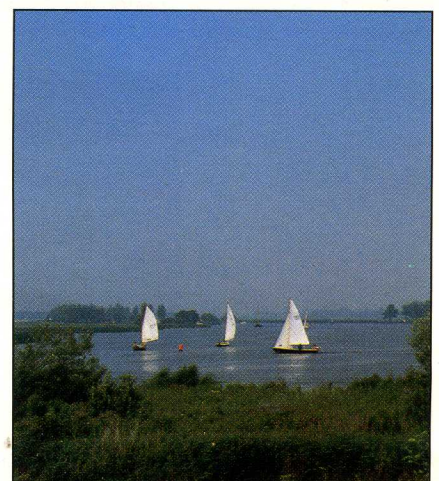
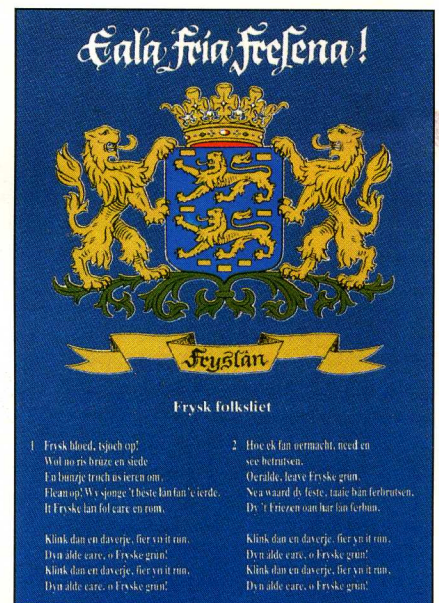
Stichting IT FRYSKE BOEK

Deze stichting is druk doende Friese boeken uit te geven en onder de mensen te brengen. Jaarlijks wordt o.a. een "boekkrante" uitgegeven met informatie over Friese boeken die nu te kopen zijn. (We vonden er b.v. "De jonge priiskeatser" (de Friese uitgave van "Jelle van Sipke Froukjes" van Nynke van Hichtum in, Dfl. 19,70, en "Hundert jier Nynke fan Hichtum", Dfl. 12,50). Ook is er een catalogus van gesproken Friese boeken en een "Skriuwerskalinder" met stukjes proza en poezie.

Wilt u iets weten of bestellen, schrijf dan aan Stichting It Fryske Boek, t.a.v. mevrouw Klaaske Snoek-Feenstra, Dimpthe Haven 11, 9001 AX Grouw.

Overweegt u een vakantie in Friesland, neem dan contact op met de provinciale VVV, Stationsplein 1, 8911 AC Leeuwarden. Als eerste orientatie is de Recreatiegids voor Friesland (Dfl. 3,50) handig. Evenementen, dagjes uit, fiets — en bootverhuur, eet — en slaapgelegenheden van sterrenhotels tot trekkershutten en campings (Camping Hanestede in Noordwolde telt overigens vijf sterren!), zeil —, surf —, en kanokampen en dito scholen, alles staat erin.

Aparte folders zijn er over b.v. Bed & Brochje, logies met ontbijt voor Dfl. 22,50 (prijs 1989) bij Friese plattelanders, de Friese Terpenroute door de noordelijke helft van de provincie waar ruim een derde van de 955 terpen ligt, de Friese Merenroute, 168 bewegwijzerde kilometers langs oevers, door kleine dorpjes en gezellige stadjes. Ten slotte zijn er in het voorjaar allerlei alternatieve Elfstedentochten, zo veel mogelijk langs het beroemde parcours van de schaatstocht: per fiets, step, motor en auto, per boot, op de surfplank of gewoon te voet. De VVV weet alles over data en inschrijvingsmogelijkheden.

Royal Makkum: Nine

The Tichelaar family has lived in the quiet Frisian village of Makkum for a very long time. And nine generations have done exactly what the family name says: they made tiles, pottery and other articles of earthenware of such a distinctive style and high quality that "Makkum" has become almost synonymous with their product. A visit to the firm should be included in your Friesland exploration, we think, and to bring you in the mood here are some of the things we saw and heard while reconnoitering the province's attractions.

History

Not many firms can boast a history going back to at least 1641. Very recently, research has even indicated that the origins may go back to 1592 and should this be confirmed we'll see the interesting situation that the 350th anni-

versary is now planned for 1991, while the 400th might be celebrated one year later . . . For all this time, the firm has stayed in the hands of the same family, as the only firm in the world that has continuously produced the type of earthenware called "fayence" or "majolica". But that is not to say that change has passed by in Makkum. In the first quarter of this century a very individual range of articles was introduced by the designer Steensma, which is still in production. Very

recently, entirely new designs by Henk de Boer, with a distinctive Art Nouveau influence, received wide acclaim from the general public and connoisseurs alike.

What has also changed is mastery of the craft. At present, about 95% of the total production is judged "prime quality" by the firm's strict quality control inspectors. This is much higher than formerly and means that the many factors in the seemingly simple process that can spoil the result are now understood.

Generations in Ceramics

Authentic craft

What has not changed is the authenticity of the product. Only one special type of yellow Frisian clay is used, and the firm has stocks for 30-40 years! Painting is by hand, brushes are trimmed by the painters to their individual needs. Training is done within the firm and takes about 5 years before people can call themselves true craftsmen.

One of the unique aspects of the firm's product range is the glaze used. Tichelaar still uses the authentic 16th-century tin glaze, which yields superior colour. Another critical phase requiring expertise is firing, as the temperature determines colour, hardness and

texture of the product.

It is evident that Makkum ware is not for the mass-produced souvenir industry, but for collectors. Some collect by painter (painters always sign), others by pattern or model. There's enough variety as each year the catalogue contains over 1000 different articles! Although Makkum ware is not cheap, it is certainly affordable. One of the special types of product in great demand is the individually decorated plate to commemorate an important event — revival of an old tradition.

Experts in restoration

What you will not see during a visit is the work Tichelaar does in restoration. Ancient ceramics are never "perfect" so for restoration you have to reproduce the imperfections. Now research has thrown light on the causes of

"faults" they can be duplicated.

One impressive restoration project was a tiled floor discovered underneath 3 other floors in a German church of about AD 1300. This was a mosaic that used some 1100 different shapes! Another restoration project you can see is the tiling in the "jam-cellar" of Het Loo Palace. Restoring ancient monuments is increasingly important and in principle the firm is ready to "tackle everything ceramic made in the past 2000 years . . ."

Visits: weekdays 10.00-12.00 and 13.00-16.00 hours.

The Tichelaar firm in Makkum can be visited on weekdays between 10 and 12 and 13 and 16 hrs.

Marriage — Frisian style

Making a wild guess at pronunciation, we enthusiastically joined in with the Frisian national anthem. Together with some 2000 Frisians and tourists we had just witnessed a stately ceremony: the marriage of Swaantsje van Dijk and Jan Brink in 19th-century style.

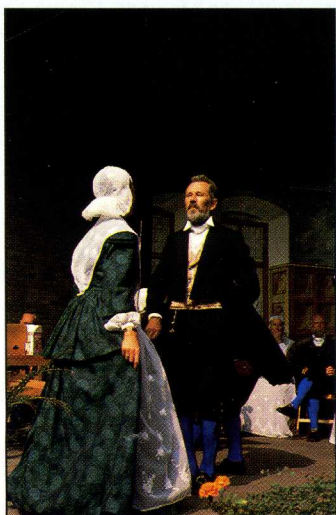
Joure in a festive mood

Early in the morning the town crier had announced the wedding and invited everyone to come. Flags were hoisted and from 10 a.m. onwards people gathered in the grounds of the Herema State. The Boalsserter Skots-ploech, members ranging in age from 5 to 85, performed until the wedding-procession appeared under a canopy of stately trees. First relations and friends in the most beautiful gigs drawn by Frisian dark horses; the men in black with bright blue stockings, the women in lace caps and checked or flowered dress. Then,

their faces showing the tension, Swaantsje (from Koarnwert) and Jan (from Terwispel). Perhaps they lived through their wedding-day in a haze, but the events will certainly come back to them to be remembered and told to their grandchildren. For their wedding not only stood Joure on its head for a day, it even had an impact in West-Friesland some 100 kms away: as we crossed the Afsluitdijk en route to Joure, the sheen of solid gold traditional headdress told us that other cars were on their way to Joure too!

Nineteenth-century traditions

But soon the couple was smiling again. The marriage-vows had been given, the "grietman" (19th-century parallel to a burgomaster) delivered his speech (in Frisian of course), the genuine Frisian "Heerenbaai" tobacco had been lit in the beautifully adorned pipe and the guests were about to give their traditional presents: linen done up in rolls, a Frisian coffee-can, a churn and a couple of doves to be freed by the newly-weds. Glasses of brandy and raisins are passed around and on her way to the place of honour at the outside tables

the bride throws handfuls of sweets from her basket.

After the banquet, Swaantsje and Jan attend the trotting races through Joure's Midstraat. This is great fun for spectators and participants alike: the horses are unsaddled and the races are open to lads as well as lasses — all of them of slightly rakish variety . . . The rules are very strict: no galloping is allowed, crossing of lanes by as much as an inch leads to disqualification.

Later on during the afternoon another spectacular contest can be seen: tilting at the ring, with some 30 antique gigs and participants in authentic dress.

Once a year

Now before you think that every wedding in Joure is like this, here are the facts. Once a year, on the last Wednesday in July, the "Stifting Boerebrulloft de Jouwer" organises a traditional wedding. This year saw the 35th, but it is only since last year that the marriage is really legally valid. Naturally the Foundation is very happy with this development for it means the official recognition of its aim, which is to con-

tinue the wedding-customs of the rich Frisian farmers of the 19th century, preferably in the "alderhuiselijkst" manner with lots and lots of relatives.

Traditionally, horses are almost as important as people so if a couple shows interest in such a magnificent wedding-ceremony one of the first questions will be: "are you a horse(wo)-man?". In the case of Jan and Swaantsje that was hardly a problem as the bride runs a riding-school and the bridegroom is a horse-trader . . .

Finally, candidates must of course be seriously interested in Frisian culture and traditions. The willingness of Jan and Swaantsje to postpone their wedding by a full year (for last summer the candidates had already been chosen) indicated that they were just the right people for this year's ceremony!

The Frisian farmers' wedding is a very good reason for a day trip to Joure. And once you're there, you cannot fail to notice another Frisian tradition: coffee and tea from a certain Mr Douwe Egberts. How this trade blended with the Frisian identity you can see in Joure's very nice local museum.

Klokkestoelenjacht

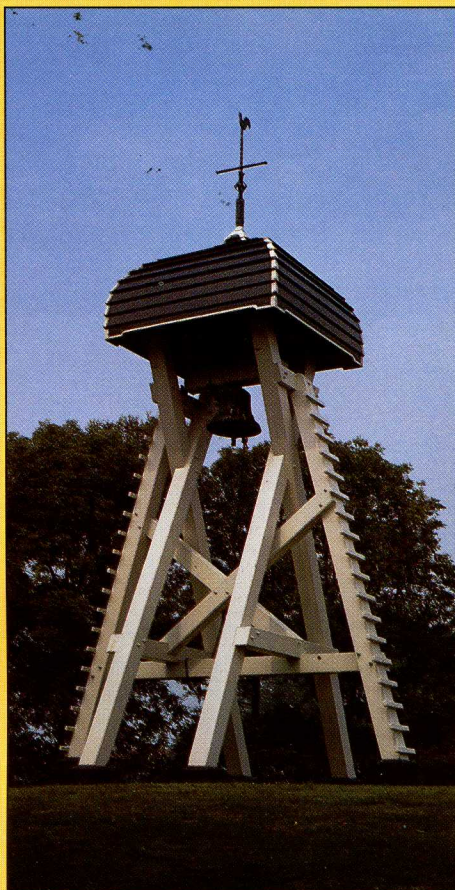
Een vakantie in Friesland is niet compleet zonder een paar speurtochten naar klokkestoelen. Er zijn er genoeg, ruim 60, de meeste liggen bij elkaar ten zuiden van de lijn Hindeloopen-Kollum, ze staan aangegeven op een goede kaart, er zijn speciale gidsjes te koop, maar toch moet je soms de hulp van de plaatselijke bevolking inroepen om ze te vinden. En dat leidt dan weer tot een praatje over de heg of een babbeltje aan de keukentafel.

Avontuur op kleine schaal

De beste manier om op klokkestoelenjacht te gaan is per fiets. Koop van te voren een goede kaart en het gidsje "Klokkestoelroutes in Friesland" van Bas den Oudsten (Dfl. 8,90, Friese Pers Boekerij, Drachten). Kies een tocht met een redelijk aantal kilometers (er zijn er tussen de 10 en de 70 km) en bereken de tijd heel ruim want onderweg kan er van alles gebeuren. Tegen melkerstijd vind je b.v. de weg versperd door een overstekende koeienstroom zoals ons in Loenga gebeurde, of je moet toestemming vragen om bij een boer over het erf te gaan waarbij blijkt dat er over het kleinste plaatsje in Friesland, Smallebrugge, nog een heleboel te vertellen valt! Snel klaar waren we in Teroele waar de poten van de klokkestoel hulpeloos in de lucht staken: hij was net gerestaureerd en nog niet opgericht. In Ypecolsga trok weer iets heel anders onze aandacht. Temidden van de ontslapen dorpelingen rusten daar de Australische bemanningsleden van twee toestellen van de Royal Air Force. De datum was 5 mei 1943. In Ouwster-Nijega viel het niet mee het pad van een tegel breed te vinden dat moest leiden naar een klokkestoel wel een kilometer verder midden in het land. Over hekken, door brandnetels en besnuffeld door nieuwsgierig vee volbrachten we de tocht.

Het hoe en waarom van de klokkestoel

Losweg omschreven is een klokkestoel een hoge, meestal houten stelling met bovenin,

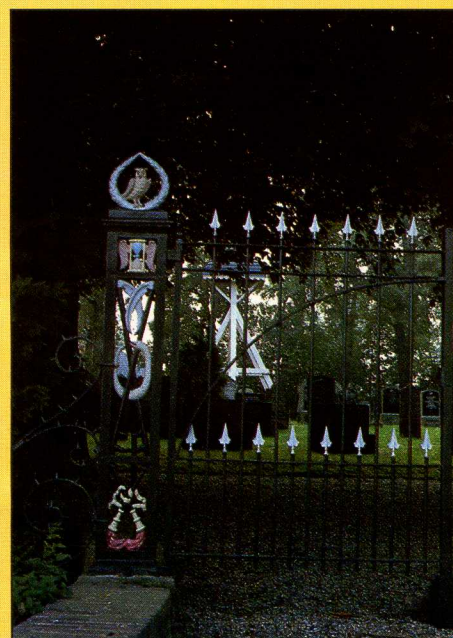

onder een grappig soort muts, een of meer klokken. Zijn de poten verborgen achter steen, hout, of dakpannen, dan hebben we te maken met een klokhuis. Vaak staan ze bij een kerk, of op een plaats waar een kerk gestaan heeft, op een kerkhof of op een door bomen omgeven verhoging, als stille wachters in het fraaie Friese land.

Maar zo stil waren ze niet altijd want er is vroeger heel wat afgeluid in tijden van droefenis en feestvreugde, als waarschuwing of simpelweg als tijdsein. En niet te vergeten voor het verdrijven van kwade geesten. Bovendien speelde nog dat het geluid de lucht zou zuiveren en in het koude jaargetijde zou voorkomen dat de winterslaap van het gewas overging in een doodsslaap, op zichzelf eigenlijk een heel poetsiche gedachte.

Sint Thomasluiden

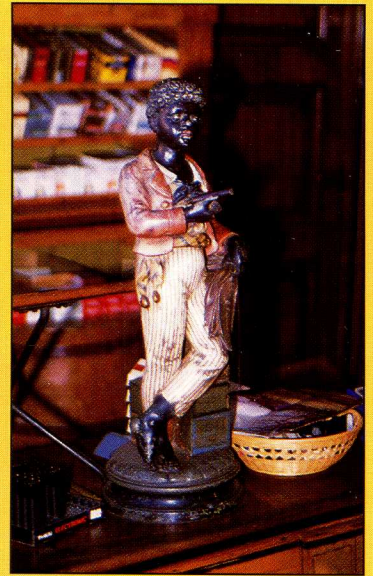
In de laatste week van het jaar wordt in sommige dorpen het oeroude gebruik van het Sint Thomasluiden in ere gehouden. Jongeren meten daar bij hun krachten en hun maatgevoel want het luiden van twee klokken in de juiste onderlinge cadans is een kunst. Echte Friezen hebben wel genoeg tijd gehad om die meester te worden: in voor-Christelijke tijden werd er al geluid om de demonen schrik aan te jagen en het fanatieke luiden aan het einde van het jaar vindt ook al een dikke duizend jaar plaats. Over tradities gesproken! 🏰

Coffee and Tea with a flavour of 1793

Impressions can be conveyed to you in words, images shown in pictures, but sometimes these means are inadequate. Churchbells heard across the meadows, the smell of freshly baked bread or roasted coffee pervading the narrow streets of an old city . . . sensations like these will not let themselves be caught in words. A visit to a special coffee — and teashop prompted these thoughts.

De Gekroonde Jaagschuit

From bygone days when canals were used for goods-traffic in Hoorn, coffee-, tea- and tobacco- shop Kaag kept its name (The Crowned Towboat). Started in 1793 and kept going by the same family until today, the firm is a perfect example of continuity.

In 1878 a major restoration was carried out and since then nothing has changed. Imposing counters, elaborate woodwork, initialled tiles, a clock made-to-measure, paper bags dangling from a brass rail form the decorous background for the 20 kinds of coffee and 140 different teas. Tea has become a trendy article with all kinds of exotic flavours added to the basic stuff but the black teas like jasmin, darjeeling, smoked and china tea have been handled by the present owner ever since the days when he started helping his father. Henk Kaag is also one of the few professional coffee-roasters left in the Netherlands. He

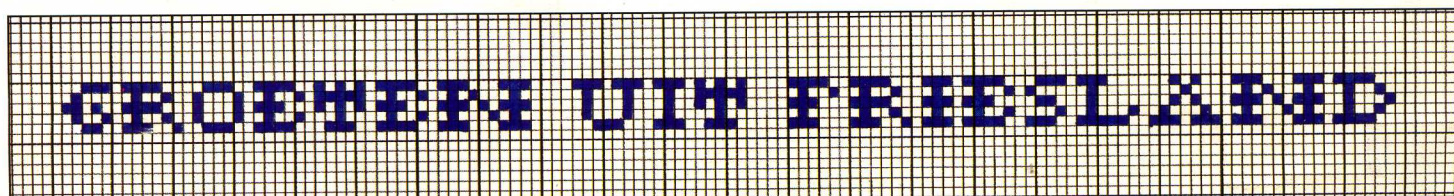
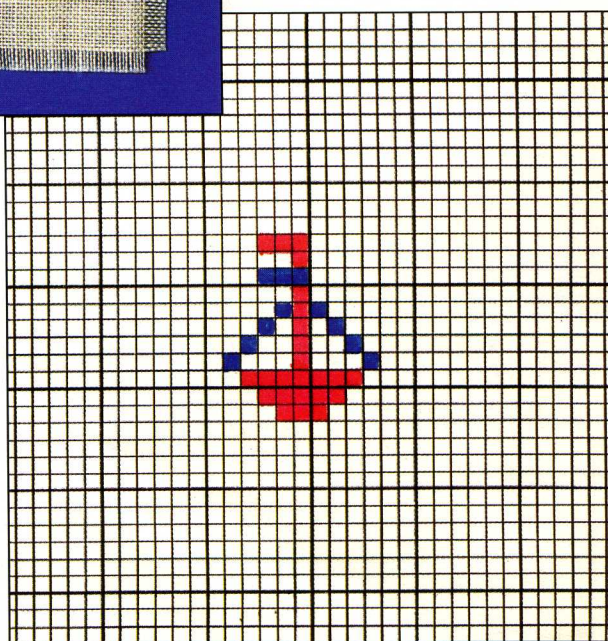
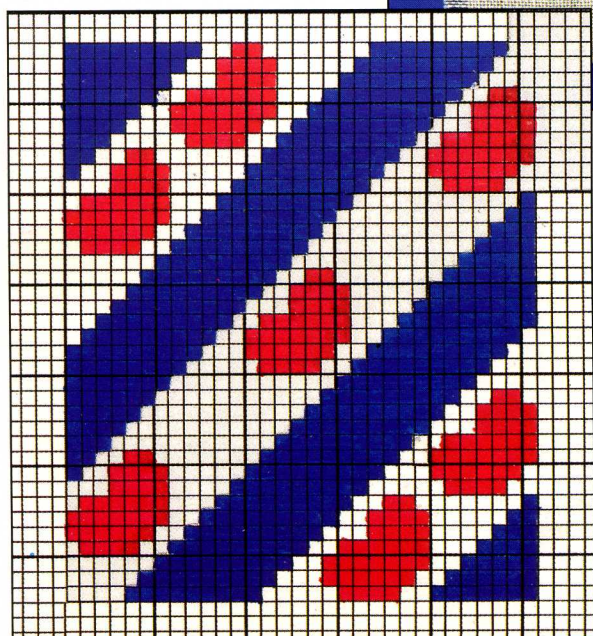
selects roasts and blends his beans, guided by experience and a highly developed taste. Together with his mother he recalled pre-war memories of weekly visits by the salesmen with their samples. Prepared in numbered little pots, the different beans from Africa and South America were tasted in a "blind study". That she had married into coffee soon became clear to Mrs Kaag because on her Paris honeymoon in 1930 her new husband tasted Turkish coffee for the first time and he never rested until he had traced its origin and signed the contracts which made him the first importer in Holland.

While the younger Mrs Kaag grinds Espresso, Columbia, Wiener Melage and Double Roasted for a steady flow of customers, a tempting flavour together with a tune from the organ across the street offers another example of those volatile values which you will have to come and experience yourself . . .

Groeten Uit Friesland

Na een paar dagen reizen door het wijde Friesland met veel water vol vaartuigen en gezellige stadjes vol vlaggen, groeten wij u namens de vriendelijke Friezen met een passend ontwerp voor een Fries handwerk. Het is uitgevoerd in kruissteek en met behulp van de foto en de teltekeningen kunt u zo aan de slag. 🇳🇱

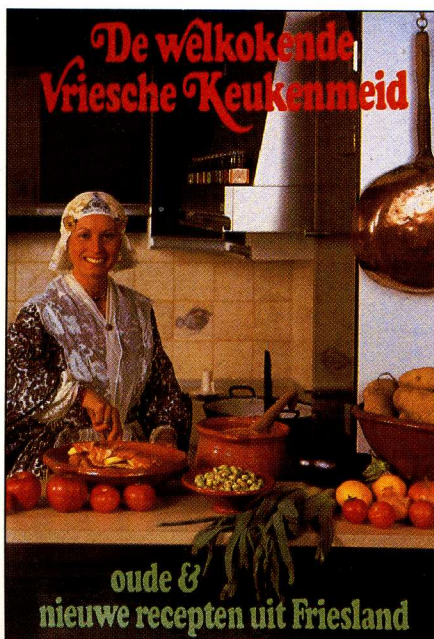
De Welkokende Vriesche Keukenmeid

Onder verwijzing naar het in 1772 verschenen kookboek met bovenstaande titel verscheen bij de Friese Pers Boekery, Postbus 619, 9200 AP Drachten, een verzameling van 250 "zinnige en onzinnige" recepten uit de oude en de nieuwe Friese keuken. Ze zijn op badinerende wijze aan elkaar gepraat en gelardeerd met in facsimile weergegeven voorschriften uit de oorspronkelijke uitgave. De recepten ter navolging zijn zinnig genoeg: in klare taal worden aanwijzingen gegeven voor stoere Friese schotels, zoetigheden en lekkere drankjes, zoals een Mata Hari cocktail. 135 pagina's, verlucht met tekeningen, prijs Dfl.17.90. Alvast een voorproefje:

Tsiisflitters

- 120g pannekoekmeel (of gewone bloem)
- 3 eieren
- ½ l melk
- 4g zout
- 80g boter
- 8 plakken jong belegde nagelkaas
- 50g gemalen walnoten

Doe de melk in een kom en voeg daar, al roerende met een garde het gezeefde meel bij. Roer daarna de eieren en het zout erdoor. Smelt de boter in een kleine koekepan, en zorg dat ze niet bruin wordt. Roer de gesmolten boter door het beslag en bak hiervan heel dunne, goudkleurige flensjes. Laat het beslag even in de pan rondlopen, de bodem moet er overal door bedekt zijn. Reken per persoon op drie flensjes. Leg tussen het eerste en tweede en tussen het tweede en derde flensje een plak kaas. Zet de stapeltjes flensjes op een bakblik ongeveer 15 minuten in een matig warme oven. Strooi er, als ze uit de oven komen, de gemalen noten overheen.

Fryske Krudkoeke

- 250g boter
- 250g bruine suiker
- 125g bloem
- 125g aardappelmeel
- 5 eieren
- 2g kaneel
- 2g kruidnagelgruis
- 1g kardemompoeder
- 150g gesneden gember
- sukade en oranjesnippers
- 1 theelepel citronesap
- 1 eiwit
- 1 theelepel bakpoeder

Meng alle ingredienten goed dooreen tot een stevig beslag. Meng er op het laatst een geklopt eiwit met de bakpoeder door. Doe het deeg vervolgens in een ingevette broodvorm en bak de koek in een matige oven in ongeveer 1 uur bruin.

Hoe de Friezen "Uit Meiden" Gingen

Wie door de Boerebrulof in Joure nieuwsgierig is geworden naar de gewoonten rond vrijen en trouwen, kan voor Dfl.24,95 alles te weten komen over floddermutsen, vrijstersmarkten en vrijerschoeden, bruidssuikers en bruidstranen.

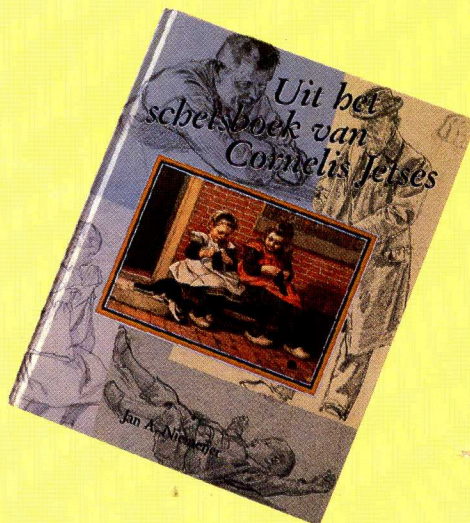
Het boek "Brulof in Friesland" van Artina Oppenhuizen (Uitgever De Hynstebloem, Vegelinswei 17, 8501 ZC Joure) geeft via 100 trefwoorden 150 bladzijden met bijzonderheden, vergaard in gesprekken met oudereren, uit boeken en tijdschriften. Een lijst van 200 spreekwoorden en zegswijzen in het Fries en het Nederlands en 70 plaatjes bewijzen het belang van de "leafde".

Uit Het Schetsboek Van Cornelis Jetses

Op de omslag zien we Sietske en Boukje, de kleine zusjes uit Afke's Tiental, en meteen komt de wereld van Jetses met een aantal trefwoorden naar boven: de schoolplaten zoals Ter Walvischvaart, Ot en Sien, Pim en Mien, het lees plankje. Vooral het vredige platte landsleven wist hij heel persoonlijk uit te beelden en het is uiterst verrassend te lezen dat deze zachtmoedige man zich jarenlang in Duitsland aan monumentale kunst wijdde. Maar aan de illustraties van de schoolboekjes van Ligthart en Scheepstra heeft hij echt met hart en ziel gewerkt en gaf ontelbare schoolkinderen iets mee dat zelfs nu nog in de herinnering van velen voortleeft.

Met medewerking van o.a. de Cornelis Jetses Stichting in Groningen heeft de Friese Pers Boekery b.v., Postbus 619, 9200 AP Drachten "Uit het schetsboek van Cornelis Jetses" gepubliceerd. Auteur Jan A. Niemeijer typeert Jetses als "de beroemde onbekende", een kunstenaar van klasse die als hardwerkend, bescheiden man teruggetrokken leefde. Vooral de vele afgedrukte schetsen, zijn meest persoonlijke uiting, getuigen van een gelukkige en trefzekere hand.

128 pagina's, alle geïllustreerd, formaat 22 x 28,5 cm, prijs Dfl. 37,50.

FANTASTIC SAVINGS ON AIRFARES TO AMSTERDAM

WEEKLY DEPARTURES THROUGHOUT 1990 ON FRIDAY
BY DIRECT FLIGHTS FROM
MELBOURNE AND SYDNEY TO AMSTERDAM, OR DAILY VIA SINGAPORE

TRAVEL IN:	YOU PAY ONLY:	YOU SAVE:
JANUARY/FEBRUARY	\$1954	\$345
MARCH	\$2124	\$375
APRIL	\$2249	\$400
MAY/JUNE/JULY	\$2379	\$420
AUGUST	\$2249	\$400
SEPTEMBER	\$2124	\$375
OCTOBER/NOVEMBER	\$1954	\$345
01-10 DECEMBER	\$2124	\$375
11-23 DECEMBER	\$2379	\$420
24-31 DECEMBER	\$2124	\$375

SPECIAL LOW ONE-WAY FARES ALSO AVAILABLE
TO AMSTERDAM FROM **\$1310** (LOW SEASON)

AND

RETURN FARES AVAILABLE FROM PERTH
(FROM \$1798 LOW SEASON) AND
ONE WAY (FROM \$1205 LOW SEASON)

ALL OFFERS AVAILABLE ONLY FROM YOUR NEAREST HOLLAND GATEWAY AGENT...

DEPENDABLE TRAVEL

13 LEIGH STREET,
ADELAIDE, SA 5000
Phone: (08) 2314002

TIP TOP TRAVEL

82 ALEXANDER STREET,
CROWS NEST, NSW 2065
Phone: (02) 438 2711 (Sydney Area)
Phone: (008) 42 6681 (NSW/ACT)

CORONET TRAVEL

435 IPSWICH ROAD,
ANNERLEY, QLD 4103
Phone: (07) 848 0477

MB TRAVEL

8 WHITEHORSE ROAD,
RINGWOOD, VIC 3134
Phone: (03) 879 4044

ANGEREN TRAVEL

11 CLEELAND STREET,
DANDENONG, VIC 3175
Phone: (03) 791 3966

AU REVOIR TRAVEL

616 BEAUFORT STREET,
MT LAWLEY, WA 6050
Phone: (09) 328 4299

Savings based on official return excursion fares.
Above fares also available from Adelaide, Hobart and Launceston
(via Melbourne) direct to Amsterdam, or Brisbane and Canberra
(via Sydney) direct to Amsterdam. Alternatively, passengers from
Adelaide and Brisbane may travel directly to Singapore
(with or without Stopover) thence to Amsterdam.
Children under 12 years of age pay 67% of above fares and infants
under 2 years of age (not occupying a seat) pay 10% of above fares.